

Sant Andreu de l'Espà

Saldes

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: L'Espà.
Emplaçament Nucli de L'Espà, camí del nucli a cal Blau.

Coordenades:

Latitud: 42.21756
Longitud: 1.6933
UTM Est (X): 392151
UTM Nord (Y): 4674759

Classificació

Número de fitxa 08190 - 14
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern Neoclàssic
Segle XIII-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: L'estat de conservació és bastant dolent degut a la manca d'ús.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Número inventari IPA núm. 3591
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Solsona. Palau Episcopal. 25280 SOLSONA
Autoria de la fitxa Cortés Elía, M^a del Agua
Data de registre de la fitxa: dg., 25/11/2007 - 01:00

Descripció

Església de planta allargada coberta amb teulada a doble vessant de teula àrab, amb capçalera recta i accés per migdia a través d'una porta de doble arc de mig punt adovellat en degradació i rematats per una arquivolta senzilla de blocs de pedra estrets i allargats. Es troba en una elevació del terreny, de manera que per accedir cal pujar una graonada. Al costat de la façana de migdia i davant la porta principal hi ha l'antic fossar tancat amb un mur i porta de ferro, actualment no està en ús. També en aquesta façana, en l'angle sud-est, hi ha un campanar de torre cobert amb teulada a quatre vessants de teula àrab i rematat amb una creu de ferro. Té una única campana petita. L'obra és en pedra ben disposada, amb carreus ben tallats a les cantoneres i amb poc rastre d'arrebossat extern. L'interior presenta una nau coberta amb volta apuntada i dues capelles a cada lateral separades amb arcs de mig punt. Darrera l'altar hi ha la sagristia i a l'extrem oposat hi ha un cor amb barana de fusta a la que s'accedeix mitjançant escala lateral. Les capelles laterals alberguen, la nord-est el confessional, la nord-oest un altar d'estil neoclàssic senzill amb la imatge de la Mare de Déu dels Dolors, la del sud-oest dedicada al Sant Crist. L'altar major conserva un retaule d'estil neoclassicista rural de factura moderna presidit per la imatge del Sant patró al centre, Santa Bàrbara i Sant Sebastià. Els murs interiors estan decorats amb pintures ornamentals amb representacions arquitectòniques i d'elements de culte. A l'entrada hi ha la pica de batejar feta en un bloc de pedra i disposada encasta en la paret amb dues portes de reixa metàl·liques. Al vessant nord de l'església hi ha una construcció adossada que s'utilitzava com a rectoria.

Observacions:

El 10 abril de 1944 va fer explosió la mina Clara de L'Espà, amb 34 víctimes mortals.

Història

Aquesta església fou parroquial des de la seva construcció, dins l'antic comtat de Cerdanya i Bisbat d'Urgell, dins propietats dels Barons de Pinós a partir del segle XI. El lloc és esmentat ja l'any 961, quan els marmessors del difunt Ava donaren al monestir de Sant Llorenç prop Bagà diferent alous, entre ells quatre masos a l'Espà, i que van ser confirmats l'any 983 en la consagració de l'església. L'any 1010 el bisbe Ermengol de la Seu d'Urgell dotava la canònica de Santa Maria d'Urgell amb les esglésies de Sant Martí i Sant Andreu de l'Espà. Entre 1068 i 1097 Galceran féu jurament de fidelitat al comte de Cerdanya pels castells de Pinós, Gósol, Saldes, Querforadat, Vallmanya i Espà, arran de la construcció del castell de l'Espà, l'església de Sant Antoni devia adquirir categoria de parroquial. El 1127 Guillabert i la seva muller i fills venien unes terres a l'apèndix de Sant Andreu. L'església de Sant Andreu de L'Espà és citada l'any 1289 a documentació de la Baronia de Pinós i Mataplana (Baronies, vol III, pàg. 195) quan Galceran de Pinós confirma els privilegis que els Comtes de cerdanya havien concedit als habitants de Feners i parròquia beati Andrea de Espaa. Des d'aquest moment es segueixen les cites fins al 1822. El topònim utilitzat en els primers moments és Aspà, Lespaa o Espaa. El 1314 el capellà de Sant Andreu de l'Espà arrendava per dos anys l'església a Pere Companyó, sacerdot, que cobraria 50 sous per la feina i tindria una família que li ajudaria. Pere Fortuny, rector de Saldes, el 1324 acordà amb Ramon de Sant Sadurní, senyor del Sull, que durant un any residiria al Sull, serviria a l'església de Sant Salvador i diàriament oficiaria a la capella de Sant Sebastià i ajudaria al capellà de Maçaners oficiant a l'església de Maçaners a les sufragànies, probablement la de Molers. En l'actualitat únicament es fa missa la data de la celebració del patró el 30 de

novembre i per la Festa Major de L'Espà que es celebra el tercer diumenge setembre, per la Marededeu dels Dolors. La cronologia i la factura de l'edifici ens mostra un primer edifici d'època romànica-gòtica, molt modificat per diferents ampliacions posteriors. L'element visible més característic d'aquesta primera època és la porta d'entrada.

Bibliografia

AA.VV. (1998). Saldes. Àmbit de Recerques del Berguedà. Ajuntament de Saldes. AA.VV. (1985). Catalunya Romànica. Vol. XII, El Berguedà. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. GAVÍN, J.M. (1985). Inventari d'esglésies. Vol. 17 El Berguedà. Ed. Arxiu Gavín. Barcelona. Inventari Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, fitxa núm. 3591. Generalitat de Catalunya. 1990. SERRA VILARÓ, J. (1930). Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. 3 vols. Reedició de 1989 del Centre d'Estudis Baganesos.

